

Mutezile kader hakkında yani imani bir meselede Ehl-i Sünnetten farklı ve zıt düşünüyorsa, neden ehl-i itizale kâfir denilmiyor da, dalalet ehli deniliyor?

"Sual: Mutezile imamları, şerrin icadını şer telâkki ettikleri için, küfür ve dalâletin hilkatini Allah'a vermiyorlar. Güya onunla Allah'ı takdis ediyorlar! *'Beşer kendi ef'âlinin hâlıkıdır.'* diye dalâlete gidiyorlar."

"Hem derler: 'Bir günah-ı kebireyi işleyen bir mü'minin imanı gider. Çünkü Cenâb-ı Hakka itikad ve cehennemi tasdik etmek, öyle günahı işlemekle kabil-i tevfik olamaz. Çünkü dünyada gayet cüz'î bir hapis korkusuyla kendini hilâf-ı kanun herşeyden muhafaza eden adam, ebedî bir azâb-ı Cehennemi ve Hâlıkın gazabını nazar-ı ehemmiyete almayacak derecede büyük günahları işlerse, elbette imansızlığa delâlet eder.' "(1)

Mutezile kaderi ya da kader ile ilgili ayetleri külliyen inkâr etmiyor, kendi zannınca tevil ediyor. Tevil ederken de felsefe ve akli ölçü alıyor. Bundan dolayı onlara kâfir değil "ehl-i bid'at" ya da "ehl-i dalalet" deniliyor.

Genel anlamda Ehl-i sünnet, Mutezile'yi İslam dışı saymamaktadır. Akılcı bir mezhep olan Mutezile, mantık kurallarıyla çelişir gördüğü ayet ve hadisleri, Ehl-i sünnetten farklı biçimde yorumlamış ve bu yorumlarında akla öncelik vermiştir.

Mutezile mezhebi, gerek akla fazla değer vermesi ve özellikle de Abbasîler döneminde felsefe ile girdiği yakın ilişkiler dolayısıyla ve barındırdığı felsefi metot ve görüşleri nedeniyle fazlasıyla eleştirilmiştir.

Mutezile, Cebriye'nin görüşünün tam tersini savunur. Mutezile'ye göre insan irade ve güç sahibidir, kendi fiillerinin yaratıcısıdır. Onlara göre insan, kendi fiillerini yaratırsa ancak hür ve sorumlu olur, ceza ve mükâfat ancak böyle tahakkuk eder.

Mutezile'nin bu konudaki görüşünde aşırılığa gittiği görülüyor. Gerçekte insan cüz'î bir irade sahibidir. Allah'ın bahşettiği bir kudretle fiillerini yapar; ama asla yaratıcı değildir, kendi fiillerinin halıkı olamaz.

İnsan dilediğini seçme ve yapma hakkına sahiptir. Ama hiçbir zaman mutlak irade ve mutlak güç sahibi değildir.

(1) bk. [Lem'alar, On Üçüncü Lem'a.](#)